

Jaarrapportage 2023-2024

Jaarrapportage

2023-2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	7
2. Impact in productielanden	8
3. Cijfers en activiteiten	12
3.1. Deelname en ondersteuning	12
3.1.1. Aanbestedende diensten	12
3.1.2. Bedrijven	12
3.2. Klachten en geschillen	13
3.3. Begroting	14
3.4. Internationale Outreach	14
4. Onderweg naar een tweede termijn	15
Colofon	16

Voorwoord

Voorwoord

In 2024 liep het eerste convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in de natuursteensector ten einde. Bijzonder verheugend is het daarom dat de overgrote meerderheid van de aangesloten partijen heeft besloten een tweede sectorovereenkomst af te spreken om nog eens 5 jaar met de sector, vakbonden en maatschappelijke organisaties samen te werken aan het realiseren van een toeleveringsketen dat sociaal en ecologisch verantwoord is. Ook de Vlaamse en Nederlandse overheid worden partner op het moment dat de sectorovereenkomst van start gaat, zij het in een andere rol dan voorheen.

De eerste termijn van het Initiatief TruStone sluiten we af met enige trots. We hebben samen veel bereikt in vijf jaar. Ten eerste is het inzicht in wat speelt in de toeleveringsketen in meerdere landen voor alle partijen enorm gegroeid. Als je weet wat er speelt, kan je daar actie op ondernemen. Daarnaast hebben we oplossingen in kaart gebracht en in een aantal gevallen al lokaal geïmplementeerd. Inzicht dat geen van de partijen alleen had kunnen krijgen. Realistische oplossingen die niemand alleen had kunnen bedenken, laat staan implementeren. Er liggen nu een stapel risicostudies. Er zijn projecten opgestart die concreet impact realiseren. Binnen bedrijven is er nu kennis over wat de internationale normen zijn, en wat het betekent om invloed uit te oefenen in de keten om die normen aan te houden.

Na vijf jaar samenwerken, na een evaluatie, en na het lezen van meerdere onderzoeksrapporten over de IMVO-sectorovereenkomsten kunnen we genoegzaam concluderen dat TruStone een heel bijzonder Initiatief is. Ik ben er van overtuigd dat dit in de eerste plaats komt door de uitermate constructieve houding van alle betrokken partijen. De sector durfde zich kwetsbaar op te stellen en zich uit te spreken voor het verbeteren van de omstandigheden in de productieketen en zelf actie te ondernemen. Overheden waren bereid deuren wereldwijd te openen en samenwerking te faciliteren. Vakbonden zetten hun wereldwijde netwerken en collega's in. Ngo's waren niet alleen watchdog die af en toe een draai om de oren kwam geven aan de sector, ze droegen actief bij aan onderzoek en het leggen van contacten lokaal. Maar ook internationaal werd er bijgedragen door exporteurs en lokale ngo's en vakbonden. Als laatste, en misschien wel het belangrijkste, konden wij bouwen op een secretariaat bij de SER dat werkelijk hart voor deze zaak had. Het kleine team wist meerdere projecten in de lucht te houden en vervulde zijn rol als adviseur en beoordelaar met verve en enige zelfopoffering. Als je het bij elkaar mag vegen dan was iedereen serieus bezig om over schaduwen heen te stappen en het convenant tot een succes te maken.

Dat stemt hoopvol voor de tweede termijn: TruStone 2.0. Het veranderen van diepgewortelde onwenselijke patronen in ketens is ingewikkeld en kost tijd. De partijen hebben in vijf jaar veel voor elkaar gekregen en een stevige basis gelegd voor samenwerking. Ik hoop dat we in de komende vijf jaar wezenlijke veranderingen in grote delen van de toeleveringsketen gaan zien. Er staat nog genoeg op de agenda!

Pieter van der Gaag
Voorzitter Initiatief TruStone

Jaarrapportage

1 Inleiding

Het Initiatief TruStone ging op 1 oktober 2019 van start. In het Initiatief werkten Nederlandse en Vlaamse sectororganisaties, bedrijven, vakbonden, ngo's en overheden samen aan verbeteringen van sociale en milieuomstandigheden bij de winning en verwerking van natuursteen. De Nederlandse Sociaal-Economische Raad (SER) faciliteerde deze multistakeholder samenwerking.

Bedrijven die natuursteen importeren, verwerken of verkopen sloten zich aan bij het Initiatief TruStone. Maar ook aanbestedende diensten waren welkom om lid te worden. die natuursteen inkopen konden eveneens lid worden. Door samen te werken met brancheorganisaties, de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties waren bedrijven en aanbestedende diensten in staat om de krachten te bundelen en problemen aan te pakken.

Deze rapportage gaat over het vijfde en laatste convenantsjaar, dat loopt van 1 oktober 2023 tot en met 30 september 2024.

Dit laatste convenantsjaar liep anders dan de vorige jaren. De onderhandelingen voor een tweede TruStone-termijn startten in mei 2024. Partijen besloten om het initiatief tot 1 januari 2025 budgetneutraal te verlengen om deze onderhandelingen door te laten gaan en om impactprojecten te organiseren en af te handelen. Dit betekende ook dat er geen beoordelingsronde werd georganiseerd. Bedrijven hebben dus geen informatie ingeleverd via de beveiligde webtool, waardoor dit rapport geen informatie bevat over de ketens van bedrijven en de individuele aanpak van bedrijven om risico's te beperken (m.a.w. de informatie van bedrijven bij het doorlopen van de zes due diligence stappen van de OESO-richtlijnen).

De gezamenlijke projecten die impact creëren in de productielanden liepen door. In deze landen werd de dialoog onder stakeholders aangescherpt en het aantal tools voor bedrijven om risico's samen met leveranciers aan te pakken uitgebreid. We gaan hier in dit rapport verder op in. Bedrijven die individueel stappen wilden ondernemen tijdens het afgelopen convenantsjaar in de aanpak van risico's, zoals dialoog voeren met hun leveranciers, kennis ophalen bij maatschappelijke organisaties of zelf een gesubsidieerd project opstarten in een risicogebied, werden hierin ondersteund door het TruStone-secretariaat en de maatschappelijke organisaties.

Partijen en het TruStone-secretariaat hebben het afgelopen jaar zich ook bezig gehouden met het werven van bedrijven en aanbestedende diensten.

2 Impact in productielanden

De stakeholderdialoog in Rajasthan gaat een stap verder

Een bezoek aan de regio Rajasthan (India) in oktober 2023 van vijf importeurs en hun leveranciers, samen met het TruStone-secretariaat, ngo Arisa en lokale organisaties Manjari Sansthan en Aravali, bracht een belangrijke vooruitgang in de aanpak van risico's in de zandsteensector in het gebied. Het bezoek, dat voortkomt uit de stakeholderdialoog die al sinds 2021 loopt, werd in 2024 online voortgezet en alle stakeholders maakten afspraken over de gezamenlijke aanpak via een actieplan. Zeven TruStone-bedrijven zetten intussen hun handtekening onder de intentieverklaring waarin ze aangeven dat ze de dialoog met hun leveranciers over verantwoorde inkooppraktijken onverminderd voortzetten en de collectieve inzet om risico's aan te pakken in de ketens zullen ondersteunen.

Het actieplan zet in op:

- Het verder inzichtelijk maken van de zandsteenketens in Rajasthan tot op het niveau van de mensen die thuis of op verzamelplaatsen stenen kappen.
- Een goed beeld krijgen van de manier waarop prijzen worden bepaald in de ketens en een plan te ontwikkelen om te werken naar een leefbaar loon.
- Toewerken naar het doel om alle werknemers in de ketens een salaris te bieden dat geregistreerd is en via bankoverschrijvingen.
- Voorzien in eerste hulpkits, trainingen en gezondheidscampen om alle arbeiders die stenen hakken en in groeves werken de nodige veiligheids- en gezondheidsvoorzieningen te bieden.

De stakeholderdialoog in Rajasthan staat intussen ook bekend als goed voorbeeld voor een gezamenlijke aanpak voor het verbeteren van de situatie van werknemers en gemeenschappen in de gehele zandsteenketens. Zo ging een panel – samengesteld door deelnemers van de stakeholderdialoog – tijdens een sessie van het OECD Responsible Minerals Forum in mei 2024 – in gesprek met een internationaal publiek over de aanpak die onder meer vanuit TruStone voorkomt. Het panel ging er in op de mix van activiteiten (degelijke due diligence procedures van de bedrijven zelf, collectieve acties in de toeleveringsketens en een gebiedsgerichte aanpak op kinderarbeid) die in de zandsteensector in Rajasthan momenteel uitgevoerd worden en resultaten opleveren.

In 2024 kwamen alle stakeholders drie keer samen voor een online overleg om doelen te bespreken en afspraken te maken. In tussentijd ontmoette het secretariaat

ook de lokale ngo's uit Rajasthan in Den Haag om dieper in te gaan op de uitdagingen voor de lokale organisaties. Een kernteam bestaande uit het secretariaat, de ngo's, één importeur en één exporteur kwamen ook op regelmatige basis samen om de stand van zaken op te meten en vergaderingen voor te bereiden.

[Hier](#) kan je meer lezen over het project.

Werknemers en werkgevers informeren over arbeidsrechten in India

In juli 2024 startte internationale vakbond en partner van FNV BWI met een consultatieronde om informatiebrochures en trainingen samen te stellen gericht op de natuursteensector in India. Eerdere activiteiten om sociale dialoog te stimuleren bij leveranciers van TruStone-importeurs toonden aan dat er in de eerste plaats behoefte is aan het informeren van werknemers in de sector over hun rechten. Via training-modules en brochures kan deze informatie verspreid worden.

Deze consultatieronde gaf de mogelijkheid aan diverse stakeholders in de natuursteensector in India om suggesties te doen voor het informatiemateriaal. In september 2024 vond een hybride bijeenkomst plaats in Tamil Nadu om uitwisseling tussen sleutelfiguren in de sector te faciliteren en partnerschappen op te bouwen om de rechten van werknemers in de sector te versterken. TruStone-importeurs en hun leveranciers waren aanwezig op deze bijeenkomst, evenals lokale overheden, consultants en onderzoekers, lokale vakbondsafgevaardigden en sectorfederaties. Ze bespraken hoe het vertrouwen te vergroten tussen exporteurs en vakbonden en de noodzaak om steeds de dialoog aan te gaan.

In maart 2025, zal de informatiebrochure en vormingshandleiding – met behulp van al deze bijdragen - worden gelanceerd en gepresenteerd aan de stakeholders in de natuursteensector in India via een online en fysieke bijeenkomst in Tamil Nadu. Door middel van onder meer een pilotproject met een TruStone-importeur en leverancier zal de toepassing van de handleiding worden geëvalueerd.

[Hier](#) kan je meer lezen over het project.

Brazilië: opstart dialoog met diverse stakeholders

Maatschappelijke organisaties van het Initiatief TruStone gaven in 2022 en 2023 de opdracht aan internationale vakbond BWI in Brazilië de opdracht om twee rapporten uit te brengen die een goed beeld moeten geven van de huidige risico's voor werknemers in de natuursteensector in het land.

Het eerste rapport was een algemene analyse van de natuursteensector in Brazilië. Het tweede rapport beschreef de bevindingen van een veldbezoek van onderzoekers (BWI) aan de gemeente Barra de São Francisco, in de staat Espírito Santo. Gesprekken met vakbondsleiders en werknemers over arbeidsomstandigheden in de groeves en fabrieken gaven belangrijke inzichten in de vele risico's die er spelen specifiek in de natuursteensector en de lokale organisaties en vakbonden die een rol spelen in de vertegenwoordiging van de werknemers.

Bij het publiceren van de rapporten werden TruStone-bedrijven op de hoogte gebracht van de resultaten van de rapporten, opdat zij een goede dialoog kunnen hebben over risico's met hun leveranciers.

Op 26 en 27 november 2024 vond in opdracht van TruStone-partijen de Braziliaanse Natuursteenconferentie plaats in de staat Vitoria in Brazilië waar lokale overheden, vakbonden, bedrijven, sectorfederaties, de ILO en wetenschappers aan deelnamen. Doel van de unieke tweedaagse bijeenkomst was om een tripartite dialoog op gang te brengen op lokaal niveau over gezondheidsrisico's voor werknemers in de natuursteensector. De natuursteenconferentie telde 47 deelnemers.

Braziliaanse en Indiase vakbonden wisselen kennis uit over aanpak van gezondheidsrisico's in de natuursteensector

Het TruStone Initiatief heeft ook steeds als doel om ervaringen en succesvolle praktijken uit te wisselen onder organisaties en bedrijven. In dat kader vond op 19 december 2024 een overleg plaats tussen Braziliaanse en Indiase natuursteen-vakbonden. Dankzij deze ontmoeting konden vakbonden en ngo's uit beide landen hun ervaringen delen over het aanpakken van de gezondheidsrisico's voor werknemers in natuursteenfabrieken en -groeves, vooral het risico op silicose.

Het opstellen van een actieplan samen met BWI en de lokale vakbonden in Brazilië is een volgende stap. Samen met de TruStone-leden zal bekeken worden op welke manier TruStone en de bedrijven die materialen inkopen uit Brazilië dit actieplan kunnen ondersteunen.

[Hier](#) kan je meer lezen over het project.

Vietnam: bedrijven blijvend ondersteunen in dialoog met leveranciers

TruStone-importeurs die materialen halen uit Vietnam konden op 22 november 2024 aansluiten voor een webinar georganiseerd door TruStone-partij en vakbond ACV-BIE en The Centre for Child rights & Business (The Centre). The Centre voerde in 2022 een onderzoek uit over de risico's van de natuursteensector in Vietnam. TruStone-importeurs deelden tijdens het webinar hun inzichten over recente ontwikkelingen in de sector in Vietnam, hun ervaring met gesprekken over risico's sinds de publicatie van het rapport en hun visie over een efficiënte aanpak van risico's.

Turkije: verkenning voor samenwerking met lokale vakbond

TruStone-partij en vakbond ACV-BIE had verkennende gesprekken met de Turkse vakbond van werknemers in de bouwsector en wegenwerken -Yol-Is – om samen een training rond veiligheid en gezondheid te organiseren specifiek voor de natuursteen. Op dit moment is er geen Turkse vakbond die werknemers in de natuursteen sector vertegenwoordigt, dit maakt een vervolgproject uitdagender. Afhankelijk van de financiële mogelijkheden binnen de 2^e termijn van het Initiatief TruStone zullen hier verdere concrete stappen ondernomen worden.

3 Cijfers en activiteiten

3.1 Deelname en ondersteuning

3.1.1 Aanbestedende diensten

Het aantal aanbestedende diensten dat deelneemt aan het Initiatief TruStone was aan het eind van het vijfde verslagjaar: 63. Het gaat om 12 Nederlandse en 52 Vlaamse aanbestedende diensten. In het verslagjaar hebben tien gemeentes en een provincie zich aangesloten.

De lijst van aangesloten aanbestedende diensten staat [hier](#).

Aanbestedende diensten kunnen bij het TruStone-secretariaat informeren naar de due diligence van hun leveranciers. Het afgelopen jaar zijn door twee aanbestedende diensten vragen gesteld over individuele leveranciers, daarnaast zijn door vier andere aanbestedende diensten meer algemene vragen gesteld over toepassing van ISV of over risico's in productielanden.

Het secretariaat heeft in maart deelgenomen aan een bijeenkomst in Gent van de Beroepsvereniging van Vlaamse architecten. Doel was om met die beroepsgroep in gesprek te gaan over hoe zij rekening kunnen houden met de impact op mens en milieu van materialen die zij voorschrijven.

Het secretariaat heeft in juli een presentatie gegeven tijdens een themamiddag over ketenverantwoordelijkheid georganiseerd door de gemeente Eindhoven.

3.1.2 Bedrijven

Het aantal bedrijven dat deelneemt aan het Initiatief TruStone was aan het eind van het vijfde verslagjaar: 47. Het gaat om 21 importeurs en 14 verwerkende bedrijven uit Nederland en 12 importeurs uit Vlaanderen. Een nieuwe importeur heeft zich tijdens het verslagjaar aangesloten.

Om bedrijven te ondersteunen bij de implementatie van due diligence hebben de partijen, ondersteund door het TruStone-secretariaat, tools en trainingen ter beschikking gesteld.

In januari is door de SER in Antwerpen een roadshow georganiseerd. Dat is een tweedaagse cursus voor bedrijven over implementatie van due diligence. Ook natuursteenbedrijven namen aan de cursus deel.

Het secretariaat heeft in het verslagjaar exclusief voor leden een kruistabel gepubliceerd. De tabel geeft een handzaam overzicht van IMVO-risico's in de belangrijkste productielanden en is een levend document dat steeds kan aangepast worden naar gelang er nieuwe informatie komt over risico's. Het document is een leidraad voor bedrijven maar zo veel als mogelijk zelf informatie halen over de eigen ketens blijft uitermate belangrijk, bijvoorbeeld via dialoog met leveranciers.

In mei heeft het secretariaat deelgenomen aan een hackathon die was georganiseerd door de Rudolf Agricola School, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het resultaat is een infographic – beschikbaar voor onze leden – met een globaal overzicht van innovatieve digitale technologieën die het mogelijk zouden kunnen maken om transparantie in de toeleveringsketens te voorzien. Het document is een eerste aanzet als bedrijven of organisaties willen onderzoeken of deze technologieën voor hun ketens of bepaalde sectoren toepasbaar zijn om due diligence goed uit te voeren.

3.2 Klachten en geschillen

In maart 2021 is het onafhankelijke klachten- en geschillenmechanisme van het Initiatief TruStone van start gegaan. Benadeelden kunnen bij deze commissie terecht wanneer hun rechten geschonden worden. De commissie heeft een eigen [informatiepagina](#) waar onder meer de samenstelling van de commissie is te raadplegen, evenals uitspraken en de stand van zaken rond klachten die eventueel in behandeling zijn.

In het verslagjaar zijn geen meldingen bij de commissie binnen gekomen. Bedrijven dienen in hun ketens belanghebbenden erop te wijzen dat ze een melding kunnen doen bij de commissie. Alle bedrijven vermelden het mechanisme in hun code of conduct en het is vaak te vinden op hun website.

Het is echter lastig gebleken om belanghebbenden in de keten te informeren over het mechanisme. De beperkte bekendheid heeft tot gevolg dat klachten uitblijven. Partijen van het Initiatief TruStone zijn zich hiervan bewust. Daarom zijn ze in de aanloop naar de tweede termijn van TruStone, aan de slag gegaan met het bedenken van alternatieve routes om bedrijven te laten aansluiten bij bestaande internationale klachtenmechanismes die een groter bereik hebben bij belanghebbenden in de ketens.

3.3 Begroting

In september hebben de partijen besloten de eerste termijn budgetneutraal met een kwartaal te verlengen. Na afloop van het verlengde vijfde convenantsjaar was het saldo van de realisatie over de eerste termijn conform begroot.

3.4 Internationale outreach

Partijen en secretariaat hebben in het verslagjaar verschillende keren overleg gevoerd met Duitse en Franse partijen over toekomstige samenwerking. Partijen en secretariaat hebben tevens nadere gesprekken gevoerd met Xertifix en FairStone. Tijdens die gesprekken werden ervaringen uitgewisseld over bevordering van due diligence, over aanpak van risico's in de keten, en waar nog behoefte was voor ondersteuning.

Als Europese outreach organiseerden ACV BIE en FNV, samen met de Building and Woodworker's International (BWI) en de European Federation of Building and Woodworkers (EFBWW) een webinar met als thema 'Due Diligence in Europe with TruStone as case study'. Europese en Turkse vakbonden sloten aan en het belang van samenwerking werd benadrukt. BWI en EFBWW gaven aan open te staan voor verder samenwerking rond het samenbrengen van Europese en Internationale vakbonden.

4 Onderweg naar een tweede termijn

Onderzoeksinstituut HIVA van de KU Leuven heeft een eindevaluatie uitgevoerd van het Initiatief TruStone over de gehele convenantsperiode (2019-2024). De evaluatie is in april gepubliceerd.

De evaluatie is hier te vinden: <https://www.imvoconvenanten.nl/-/media/imvo/files/natuursteen/eindevaluatie-trustone-2020-2024.pdf>

Partijen van het Initiatief TruStone zien in de uitkomsten van de eindevaluatie een goede basis voor een vervolg. In mei hebben een deel van de huidige partijen de onderhandelingen voor de tweede termijn gestart. Een werkgroep is ingesteld om de besprekingen te voeren: aan de werkgroep namen deel BNSA, NOA, Arte, Stoneline, FNV, ACV-BIE, Arisa en de gemeente Den Haag. De centrale overheden ondersteunden (het proces) van de onderhandelingen vanuit hun aanjagende rol. De besprekingen werden begeleid door de SER.

In december hebben de onderhandelende partijen een akkoord over convenantstekst en begroting bereikt. Daarna zijn verschillende procedures opgestart: de tekst is voorgelegd aan het nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen (NCP) voor advies en aan de Autoriteit Consumentenmarkten (ACM) voor een informele toets. Ook is nieuwe subsidie door de centrale overheden aangevraagd. Die processen lopen door tot in januari 2025. Partijen willen per 1 maart 2025 met de tweede termijn starten.

In het nieuwe convenant zijn onder meer de volgende punten afgesproken:

- In plaats van 5 jaarvereisten komen er 5 niveaus. De niveaus komen ongeveer overeen met de jaarvereisten uit de eerste termijn, maar niveau 4 en 5 zijn uitdagender, zodat koplopers zich beter kunnen onderscheiden.
- Vanaf niveau 3 is er niet elk jaar een volledige beoordelingsronde. Het ene jaar is er een volledige beoordeling, het andere jaar is er alleen een beoordeling van het plan van aanpak.
- Er komt meer aandacht voor ‘groene’ thema’s.
- Het huidige klachten- en geschillenmechanisme kan op termijn verdwijnen. In het eerste jaar van de tweede termijn zullen partijen een alternatief zoeken. Aansluiten bij een bestaand mechanisme zou één van de mogelijkheden kunnen zijn.

Er wordt alvast gesproken met internationale partijen (zie ook hoofdstuk 3.4) om het proces van Europese opschaling voor de tweede termijn in te zetten.

Dit is de vierde jaarrapportage van het IMVO-Initiatief TruStone. In dit convenant werken bedrijven, brancheorganisaties, vakbonden, maatschappelijke organisaties (ngo's) en overheden uit Nederland en Vlaanderen samen. De doelen van het convenant zijn: betere arbeids- en milieumomstandigheden bij de winning en verwerking van natuursteen. Deze jaarrapportage is gepubliceerd in april 2025.

Colofon

Tekst

IMVO TruStone

Fotografie

omslag: Shutterstock

Vormgeving

2D3D, Den Haag (basisontwerp);
SER vormgeving

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.trustone.nl

www.trustone.be

© 2025, Sociaal-Economische raad